

O'ZBEKISTONDA TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA TADQIQOTLARNING O'RNI

Safarova Zuxra Qurbon qizi

Qarshi 1-son ixtisoslashtirilgan maktab internati

Ingliz tili o'qituvchisi

(zukhras22@gmail.com)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19364121>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 22-mart 2026 yil

Ma'qullandi: 26-mart 2026 yil

Nashr qilindi: 31- mart 2026 yil

KEY WORDS

*empirik tadqiqot, siyosat-amaliyot
tafovuti, kompetensiyaviy model,
ta'lim standartlari.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada O'zbekiston ta'lim tizimini rivojlantirishda ilmiy tadqiqotlarning o'rne tahlil qilinadi. Tadqiqotlar ta'lim siyosati va amaliyoti o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash, muammolarni chuqur o'rganish hamda samarali yechimlar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega ekanligi asoslab beriladi. Shuningdek, empirik tadqiqotlarning ta'lim islohotlarini samarali amalga oshirishdagi roli yoritiladi.

O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish doirasida bir nechta tashabbus, qaror va qonunlar amalga oshirilib kelinmoqda. Jumladan, prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ta'lim sohasini modernizatsiya qilish, uning sifat va samaradorligini oshirish hamda xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan keng ko'lamlı islohotlar olib borilmoqda.

Xususan, umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish, yangi o'quv dasturlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchilarning kasbiy salohiyatini oshirish hamda baholash tizimini isloh qilish bo'yicha muhim chora tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish va ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Biroq, amalga oshirilayotgan ushbu islohotlarning samaradorligi ularning amaliyotga qay darajada to'g'ri va izchil joriy etilishiga bog'liq bo'lib, bu esa ilmiy tadqiqotlarning ahamiyatini yanada oshiradi. Ayniqsa sinf darajasida olib boriladigan empirik tadqiqotlar orqali ta'lim siyosati va amaliyoti o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash va ularni bartaraf etish muhim ilmiy vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

Shu bois, ta'lim tizimini rivojlantirishda ilmiy tadqiqotlarga asoslangan yondashuvni kuchaytirish, islohotlarning real natijalarini baholash va ularni amaliyotga moslashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda ta'lim tizimini barqaror rivojlantirish ilmiy asoslangan tadqiqotlarga tayanishni talab qiladi, chunki aynan tadqiqotlar siyosat va amaliyot o'rtasidagi tafovutni aniqlash, muammolarni chuqur tahlil qilish va samarali yechimlar ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi.

Muammo: Ayni vaqtda, O'zbekistonda yangi davlat ta'lim standartlari joriy etilishi, o'quv dasturlarining yangilanishi, zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiya qilinishi hamda xalqaro baholash dasturlarida (masalan, PISA) ishtirok etish bo'yicha qator tashabbuslar ilgari surilmoqda.

Biroq, mazkur islohotlarning amaliyotga tatbiq etilishi jarayonida ilmiy asoslangan empirik tadqiqotlarning yetishmasligi kuzatilmoqda. Ko'plab hollarda islohotlar nazariy darajada ishlab chiqilib, ularning sinf darajasidagi real qo'llanilishi yetarli darajada o'rganilmaydi. Natijada, ta'lim siyosati va amaliyoti o'rtasida sezilarli tafovutlar yuzaga kelmoqda.

Masalan, o'quv dasturlarida kompetensiyaga asoslangan yondashuv joriy etilgan bo'lsa-da, amaliyotda ko'plab o'qituvchilar an'anaviy, ma'lumot uzatishga yo'naltirilgan usullardan foydalanishda davom etmoqda. Bu esa o'qituvchilarning yangi metodologiyalarni to'liq tushunmasligi yoki ularni qo'llash bo'yicha yetarli metodik qo'llab-quvvatlash mavjud emasligi bilan izohlanadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha siyosiy qarorlar qabul qilinganiga qaramay, ayrim hududlarda infratuzilmaning yetarli emasligi (internet tezligi, texnik vositalar yetishmasligi) sababli bu tashabbuslarning samaradorligi past darajada qolmoqda.

Bundan tashqari, o'qituvchilar malakasini oshirish tizimi mavjud bo'lsa-da, ushbu treninglarning qisqa muddatli va ko'proq nazariy yo'naltirilganligi ularning amaliy samaradorligini cheklab qo'ymoqda. Natijada, o'qituvchilar yangi bilimlarni real dars jarayoniga to'liq integratsiya qila olmayapti.

Tadqiqotlarning roli: Ko'plab ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim islohotlarining muvaffaqiyatsizligi ko'pincha siyosatning noto'g'ri ishlab chiqilishidan emas, balki uning amaliyotga tatbiq etilishidagi muammolardan kelib chiqadi. Olimlarning ta'kidlashicha, yuqoridan pastga yo'naltirilgan islohotlar ko'pincha maktab va sinf darajasidagi murakkab real sharoitlarni hisobga olmaydi.

Natijada, siyosatlar rasmiy ravishda qabul qilinsa-da, ular amalda to'liq va samarali qo'llanilmaydi. Bu esa e'tiborni siyosat ishlab chiqishdan ko'ra, uning amalga oshirish jarayoniga qaratish zarurligini ko'rsatadi. Ko'pincha o'qituvchilar faol ishtirokchi emas, balki passiv ijrochi sifatida qaraladi, bu esa islohotlarning samaradorligini pasaytiradi.

Xalqaro miqyosda olib borilgan ta'lim tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ta'lim islohotlari quyidagi holatlarda muvaffaqiyatsizlikka uchraydi:

- O'qituvchilar yetarli darajada jalb etilmaganda
- Maktablar o'zaro hamkorlik qilmaganda
- Siyosatlar mahalliy sharoitga moslashtirilmaganda
- Qo'llab-quvvatlash tizimi zaif yoki qisqa muddatli bo'lganda

Bu omillar siyosat va amaliyot o'rtasidagi tafovutni kuchaytiradi.

O'zbekistonda mavjud tadqiqotlar asosan siyosat darajasiga qaratilgan bo'lib, sinf darajasidagi amaliyot yetarli o'rganilmagan. Ayniqsa quyidagi masalalar bo'yicha ilmiy ma'lumotlar cheklangan:

- o'qituvchilarning islohotlarni tushunish darajasi
- ularning qaror qabul qilishdagi ishtiroki

- maktablar o'rtasidagi hamkorlik darajasi
- uzluksiz kasbiy qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari

Ta'lim tizimida empirik tadqiqotlarni yo'lga qo'yish orqali ko'plab ijobiy natijalarga erishish mumkin. Xususan, empirik tadqiqotlar real ma'lumotlar asosida ta'lim jarayonidagi muammolarni aniqlash, ularning sabablarini chuqur tahlil qilish hamda samarali yechimlar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, bunday tadqiqotlar ta'lim siyosati va amaliyoti o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash, o'qituvchilarning real ehtiyojlari va tajribalarini o'rganish hamda qabul qilinayotgan qarorlarning amaliy samaradorligini baholash imkonini beradi. Shu orqali ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarni ilmiy asoslash, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin bo'ladi.

Xulosa: Ta'lim tizimini rivojlantirishda ilmiy tadqiqotlarga asoslangan yondashuvni kuchaytirish, islohotlarning real natijalarini baholash va ularni amaliyotga moslashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Zero, ta'lim islohotlarining muvaffaqiyati siyosatga emas, balki uning sinf darajasida qanday amalga oshirilishiga bog'liqdir. Empirik tadqiqotlarga asoslangan yondashuv esa ta'lim tizimini rivojlantirishda muhim omil bo'lib, u qaror qabul qilish jarayonining samaradorligini oshiradi va islohotlarning real natijalarini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari.
2. O'zbekiston Fanlar akademiyasining ilmiy nashrlari.
3. Ta'lim va madaniyat sohalari bo'yicha rasmiy hujjatlar va statistik ma'lumotlar.
4. Xalqaro ilmiy konferensiyalar materiallari va tahliliy hisobotlar.
5. O'zbekistonda innovatsion rivojlanish strategiyasi bo'yicha rasmiy hujjatlar.
6. M. Ainscow "Research-informed education practice and policy"
7. D.M. Qosimova "O'zbekistonda ilm-fan, madaniyat va ta'lim taraqqiyoti"